

נא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבריהם

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

אחרי-מות קדושים

◆ לדון לכף זכות ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

הוקדש לרפואת
מיכל בת דינה הי"ו
רפואה שלימה בתוך שאר חולי
עמו ישראל אמן

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

אחרי-מות קדושים

לדון לכף זכות

לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט
עמיתך: (ויקרא י"ט ט"ו).

אומרת הגמרא (שבועות ל'). תנו רבנן: "בצדק תשפט עמיתך" – הוי
דן את חבירך לכף זכות.

כתב רש"י (שם) ולא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר, אלא ברואה
חבירו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות,
הכריעו לזכות, ואל תחשדהו בעבירה.

איתא במשנה באבות (א ו) יהושע בן פרחיה ונתאי הארכלי קבלו
מהם. יהושע בן פרחיה אומר, עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן
את כל האדם לכף זכות:

את מי צריך לדון לכף זכות

כתב הרמב"ם בפירוש משנה זו: והוי דן את כל האדם לכף זכות –
עניינו, שאם יהיה אדם שאינו ידוע לך, לא תדע האם צדיק הוא או
רשע, ותראהו עושה מעשה או אומר דבר, שאם יפורש באופן מה,
הריהו טוב, ואם תפרשהו באופן אחר, הרי הוא רע – פרשהו כטוב,
ואל תחשוב בו רע.

אבל אם היה איש ידוע שהוא צדיק, ומפורסם במעשה הטוב, ונראה לו מעשה שכל תכונותיו יורו על היותו מעשה רע, ואין להכריע בו שהוא מעשה טוב אלא בדוחק רב מאד ובאפשרות רחוקה – צריך לפרש אותו כטוב, הואיל ויש צד אפשרות להיותו טוב, ואין מותר לחושדו, ועל זה יאמרו: "כל החושד כשרים לוקה בגופו".

והוסיף על כך רבינו יונה: כי הצדיק אפילו במעשה שכולו רע ונוטה לכף חובה מכל עבר, ידינהו לטובה לאמר: כי שגגה היתה שיצאה מלפני השליט, והנה ניחם והביט ובקש מחילה, וכמו שאמרו חז"ל אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה, אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה, שמא ס"ד? אלא אימא ודאי עשה תשובה, פי' שמא ס"ד, כיון שהוא ת"ח ועד עתה לא אירע דבר קלקלה בידו, על כל פנים מיד עשה תשובה.

ולגבי מעשה הרשע כתב הרמב"ם: וכן אם היה רשע ונתפרסמו מעשיו, ואחר כך ראינוהו עושה מעשה שראיותיו כולן מורות שהוא טוב, ובו צד אפשרות רחוקה מאד לרע – צריך להשמר ממנו, ולא להאמין בו טוב, הואיל ויש בו אפשרות לרע, אמר: (משלי כ"ו, כ"ה) "כִּי יִחַן קוֹלוֹ אֶל תִּאֲמָן בּוֹ פִּי שֶׁבַע תּוֹעֲבוֹת בְּלִבּוֹ".

והוסיף על כך רבינו יונה: אפילו מעשהו כולו טוב ואין נראה לחוש עליו משום צד עון, יש לאדם לדון לכף חובה ולומר לפניו עשה ואין תוכו כברו וכו' ועל ענין זה אמר שלמה בחכמתו (משלי כ"א י"ב) "מִשְׁפִּיל צְדִיק לְבֵית רָשָׁע מְסַלֵּף רְשָׁעִים לְרָע":

רצונו לומר: בני אדם חושבים כי הצדיקים מפני שאינם יודעין לעשות רע אינם מכירים דרכי רשע כי לא יבינו העושים אותו. ואין הדבר כן, כי הצדיק "מִשְׁפִּיל לְבֵית רָשָׁע" ויודע ומכיר ומשגיח רוע מעלליו יותר משאר בני אדם שיודעין ולא יתנו אותו על לבם.

"מְסַלֵּף רְשָׁעִים לְרָע" הצדיק כשרואה מעשה רשעים הנראים בדרך טוב מסלף אותו ומטהו לדונו, לאמר פעל און, כי לא נתכון למצוה, אך לשום עצמו בחזקת הטובים:

ואם היה בלתי ידוע, והמעשה נוטה אל אחד משני הקצוות – צריך בדרך המעלה שידון לכף זכות, איזה משני הקצוות שתהיה.

וכך כותב החפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ג אות ז) ודע עוד כלל גדול ועיקר בענינים אלו, אם הוא רואה אדם שדיבר דבר או עשה מעשה, בין ממה שבין אדם למקום או ממה שבין אדם לחבירו, ויש לשפוט דברו ומעשהו לצד הטוב ולצד הזכות, אם האיש ההוא ירא אלהים, נתחייב לדון אותו לכף זכות, אפילו אם הדבר קרוב ונוטה אצל הדעת יותר לכף חובה.

ואם הוא מן הבינונים אשר יזהרו מן החטא ופעמים יכשלו בו, אם הספק שקול, צריך להטות הספק ולהכריעו לכף זכות, כמו שאמרו רז"ל הדין את חבירו לכף זכות המקום ידינהו לכף זכות, והוא נכנס בכלל מאמרו יתברך "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ". ואפילו אם הדבר נוטה יותר לכף חובה נכון מאד שיהיה הדבר אצלו כמו ספק ואל יכריעהו לכף חובה. ובמקום שהדבר נוטה לכף זכות דבודאי אסור על – פי הדין לדונו לכף חובה, והוא דן אותו לכף חובה, ובשביל זה הלך וגינהו, לבד שעבר בזה על "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ", עוד עבר בזה על איסור סיפור לשון הרע.

איתא בגמרא (שבת קכ"ז). אמר רב יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא. ואלו הן: הכנסת אורחין, וביקור חולים, ועיון תפלה, והשכמת בית המדרש, והמגדל בניו לתלמוד תורה, והדין את חברו לכף זכות.

בעת השיעור שאל רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל את הלומדים מקשיבי השיעור, אמרו אתם מהו הדבר הכי קשה לקיים מכל הששה דברים הללו?

והשיב אחד מהנוכחים, לדעתי הדבר הקשה מכל, הוא לדון את חברו לכף זכות, נענה הגראי"ל ואמר: גם אני סבור כן.

בספר תורת היולדת מביא רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מעשה: שפעם בא אחד לפני ר' חיים מוואלאז'ין זצ"ל ואמר לו ראיתי את אחיך ר' זלמן, וחוששני שנטרפה דעתו רח"ל...

ראיתיו רץ בליל שבת בלי כובע על ראשו, ובלא בגדים עליונים, ומחזיק עששית בידו, ואמרתי לו שבת שלום, ולא השיבני דבר, לא ידעתי מה היה לו!!!

הרגיעו ר' חיים ואמר לו, תיכף יבא ר' זלמן ונשמע מפיו מה קרה...

כעבור כמה שעות נפגשו שני הצדיקים, שאל ר' חיים את ר' זלמן, אחי יקירי שמעתי כי בליל שבת היה איזה דבר אולי אוכל לדעת מה היה?

השיבו ר' זלמן ואמר: כשסיימתי לימודי בליל שבת, ופשטתי בגדי, שמעתי את שכנתי מלמעלה גונחת מחמת צירי לידה, ומנסה להעיר את בעלה כדי שיקרא למיילדת, ובעלה היה כה שקוע בשנתו שלא שמע ולא קם, אמרתי בלבי מצות פיקוח נפש באה לידי, אזדרז אני וארוץ לקרוא למיילדת.

ולכן כבר לא לבשתי את בגדי העליונים, והתחלתי לרוץ ולקרוא לה, ומאחר וליל שלג היה, החלטתי ליקח עששית בידי כדי שלא אמעך ואפול באחד השיחים. ובעוד אני רץ באה רוח סערה והפילה כובעי מעל ראשי, אמרתי בלבי פיקוח נפש, עתה אין עתותי בידי להתמהמה ארוץ בלי כובע.

וכך בדרכי פגשני מאן דהוא וברכני בשבת שלום, היאך יכולתי להשיב לו להכנס עמו בדברים, כשהיולדת נאנחת ומתייסרת ומחכה למיילדת!!! (תורת היולדת מבוא הערה ב)

לדון לכף זכות גם כשיזה רהוק מהשכל

מספרת הגמרא (שבת קכ"ז:): תנו רבנן: הדין חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות. ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום שלש שנים.

ערב יום הכפורים אמר לו: תן לי שכרי, ואלך ואזון את אשתי ובני. אמר לו: אין לי מעות. אמר לו: תן לי פירות. – אמר לו: אין לי. – תן לי קרקע. – אין לי. – תן לי בהמה. – אין לי. תן לי כרים וכסתות. – אין לי. הפשיל כליו לאחוריו, והלך לביתו בפחי נפש.

לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו, ועמו משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים, והלך לו לביתו.

אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. אמר לו: בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני? – אמרתי: שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך, ולקחת בהן. – ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני? – אמרתי: שמא מושכרת ביד אחרים. – בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני? – אמרתי: שמא מוחכרת ביד אחרים היא. – ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני? – אמרתי: שמא אינן מעושרות. – ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני? – אמרתי: שמא הקדיש כל נכסיו לשמים. – אמר לו: העבודה, כך היה! הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי. ואתה, כשם שדנתני לזכות – המקום ידין אותך לזכות.

תנו רבנן: מעשה בחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישראל, ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו, למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו. ואמר להם בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני? – אמרנו: שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי. – בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני? – אמרנו: שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי. – אמר להם: העבודה, כך היה. ואתם, כשם שדנתוני לכף זכות – המקום ידין אתכם לכף זכות.

תנו רבנן: פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מטרוניתא אחת, שכל גדולי רומי מצויין אצלה. אמרו: מי ילך? – אמר להם רבי יהושע: אני אלך. הלך רבי יהושע ותלמידיו, כיון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות, ונכנס ונעל הדלת בפניהן.

אחר שיצא ירד וטבל, ושנה לתלמידיו. ואמר להם בשעה שחלצתי תפילין במה חשדתוני? – אמרנו: כסבור רבי לא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה. – בשעה שנעלתי במה חשדתוני? – אמרנו: שמא דבר

מלכות יש בינו לבינה. – בשעה שירדתי וטבלתי במה השדתוני? – אמרנו: שמא ניתזה צינורא מפיה על בגדיו של רבי. – אמר להם: העבודה, כך היה. ואתם, כשם שדנתוני לזכות – המקום ידין אתכם לזכות.

אומר המהר"ל בחידושי אגדות (שבת קכ"ז) והביא ג' מעשים זה אחר זה, שלא יאמר האדם דודאי יש לדון את האדם לכף זכות, היינו בדבר שאין הנאה רבה לחוטא, ולמה יחטא בדבר כמו זה? ולפיכך מעשה ראשון שאף שהיה בענין גזל שהאדם נהנה ודרך האדם לעבור, וכן המעשה השני בענין עריות שהאדם נהנה ממנו, וכן המעשה השלישי. ואם כן למרות שיש סיבה גדולה לדונו לכף חובה מחמת הנאת עבירת גזל או העריות אפילו הכי יש לדונו לכף זכות.

ומוסיף המהר"ל לבאר מדוע הוצרכה הגמרא להביא ג' מעשים אלו, שלא יאמר אדם שיש לדון לכף זכות רק כשזה אפשרות ומציאותית אבל כאשר יכול לדון אותו לכף זכות רק בדרך רחוקה מאוד, היה הו"א לומר שאין לדון אותו לכף זכות, ולכך מביאה הגמרא ג' מעשים שבכל אחד היו דנין אותו לכף זכות, למרות שזו אפשרות רחוקה מאוד, אפילו הכי היו דנין אותו לכף זכות.

והג' מעשים שהביאה הגמרא הוא חזקה לדון אותו לכף זכות בכל דבר.

ודע כי במעשה הראשון לא היה רק דבר אחד דהיינו מה שאמר תמיד אין לו, ואין זה רק ענין אחד, ובדבר אחד יש לדון לכף זכות מפני שאין צריך לדון אותו רק בדבר אחד לכף זכות, אבל המעשה השני שצריך לדון אותו לכף זכות בשני דברים, דהיינו שהשכיבה מרגלותיו ובנוסף שירד וטבל ושנה להם, אם כן יש כאן שתי סיבות לחשוד אותו בעבירה, ובמעשה הג' צריך לדון לכף זכות בשלשה דברים, שנכנס למקום סתר הוא אחד, וחלץ תפילין הוא השני, וירד וטבל הוא הג', ואפילו הכי היו דנין אותו לכף זכות, ומעתה צריך לעולם לדון את האדם לכף זכות.

ולפיכך סדר דברים אלו בחכמה וטעם.

סיפור מופלא שסיפר רבי מיכאל צוקן הי"ו אותו שמע מפי נכדו של בעל המעשה ר' יעקב הלפרין.

היה זה בימי קום המדינה סבי ר' יעקב הלפרין שהקים וייסד את שכונת זכרון מאיר בבני ברק הגיע אז עם בני משפחתו ארצה מאוסטריה והתגורר בעיר בני ברק.

באותו זמן הגיעה בתו לפרקה, ולא עברו ימים רבים והוא מקבל הצעת שידוך לבתו ממשפחה יוצאת גרמניה, שזה עתה עלתה ארצה, ומתגוררת כעת בירושלים.

ר' יעקב נסע לירושלים על מנת לתהות על קנקנה של המשפחה ולבדוק את טיבו של החתן, הוא נכנס פנימה אל הבית, התיישב עם אבי המשפחה שוחח עמו ארוכות ואף ראה את החתן ודיבר עמו קמעא, לאחר שסיים את הביקור הודה למשפחה ועשה את דרכו בחזרה אל ביתו בבני ברק.

טרם שובו לביתו, נכנס פנימה אל הקודש, אל ביתו של רבו המובהק החזון איש והתייעץ עמו בכל פרט.

נו איך היה הבירור על המשפחה? שאלו מיד החזון איש אשר ידע על השידוך.

זה לא מתאים כלל השיב הרב הלפרין, איני מסכים בשום פנים ואופן, שבתו תשתדך עם משפחה שכזו.

שמע זאת הצדיק ושאל ומהן הסיבות לכך?

או אז פתח ר' יעקב וסיפר: שלוש סיבות גדולות וחשובות גרמו לי לרדת מההצעה הזו ואלו הן: הסיבה הראשונה, בפתח הבית אין להם מזוזה בכלל, וכי יהודי ירא ה' אינו מניח מזוזה בפתח ביתו?

הסיבה השניה, הרי נמצאים אנו בימי ספירת העומר בהם נהגו ישראל שלא להסתפר ולהתגלח, וכאשר נכנסתי פנימה אל הבית, ראיתי את כל בני הבית כולם מגולחים ומסופרים כביום רגיל, האם בית זה ייחשב לבית יראי ה'?!?!?

והשלישית ראיתי בביתם קופת צדקה השייכת למוסד התומך בגופים המתנגדים לתורה ומצוותיה, ולכן אין ספק שבית כזה, לא נקרא בית של תורה, ואין הוא מתאים כלל לרוחנו.

החזון איש שמע את הדברים והניד ראשו בביטול לטענות, ברוח קודשו הוא ראה את הדברים בצורה אחרת.

לדעתי תוכלו להשתדך עם משפחה זו, ואם תשאל הרי ראית בהם שלושה דברים שאינם מתאימים לרוחנו, אומר לך מה דעתי בעניין.

לגבי המזוזה, אין לי ספק כי המזוזה בפתח ביתם נפלה זה עתה, אלא שהם לא הספיקו לקובעה מחדש טרם הגעת, אך כיהודים כשרים מקפידים הם כל השנה שתהא מזוזה כשרה ומהודרת בפתח ביתם.

בעניין מה שראית אותם מגולחים בימים אלו של ספירת העומר, בטוחני שהסיבה היא כיון שארץ מוצאם היא גרמניה, שם המשיכו יהודים רבים להתגלח בימים אלו, מפני החשש לאיבה ושנאה מהגרמנים, ולכן רצו להיראות כמותם ובלבד שלא לעורר את שנאתם וממילא המשיכו במנהגם זה גם כאן, אך אין לי ספק שהבחור המדובר ישנה ממנהגם לאחר נישואיו ויפסיק להתגלח בימי העומר.

ולגבי הדבר האחרון ממנו חששת, והוא החזקת קופת צדקה של גוף המתנגד לתורה, לדעתי תורמים הם למטרה זו מתוך תמימות ורצון לעזור בבניית הארץ, לסייע לפיתוחה ויישובה, אך הם אינם יודעים ואינם מכירים בהשקפתנו הגרועה של אותו ארגון, לכן אינני חושש לכך שדעותיהם פסולות ובוודאי שהבחור עצמו בעל השקפה טובה, חתם החזון איש את דבריו.

ר' יעקב עמד מן הצד ותמה בליבו, האמנם?!?! וכי ייתכן כי שלושת הדברים המוזרים האלו שראיתי בביתם, נעשו מסיבות

כאלו, או שמא זוהי כף זכות מיוחדת של רבנו הגדול החזון
איש?!!!

אך כיון שדברי מורו ורבו היו מקובלים ונאמנים עליו כאלף
עדים, החליט לשוב לירושלים על מנת לברר שאכן כך הם פני
הדברים.

הוא שם פעמיו שוב לבית המשפחה, ולמרות אי הנעימות
פנה אל אבי הבחור ושאל אותו את שלושת השאלות
שהפריעו לו, מדוע אין מזוזה בכניסה? מדוע הנכם מגולחים?
מדוע מחזיקים אתם קופת צדקה של ארגון המתנגד לדעת
תורה?

לתדהמתו הרבה 'חכם עדיף מנביא' החל אבי המשפחה
להסביר את פשר הדברים, כאשר הוא חוזר על דברי החזון
איש אחת לאחת, המזוזה נשמטה ממש היום ולא הספקנו
להחזירה, הגילוח הוא מפני שכך נהגנו בגולה מאימת
הגרמנים, וקופת הצדקה נעשית מתוך רצון לתרומה לארץ
ולא ידענו על שיטתם הפסולה.

נדהם ר' יעקב לגלות כמה היתה הסתכלותו שטחית,
'הכף זכות' אכן נכונה ומדויקת, ומיד באותו ערב נסגר
השידוך.

מעשה זה שלפנינו התרחש באחת הערים שבחוץ לארץ,
יהודי אחד יצא ברכבו לדרך רחוקה, לעיר אחרת שבאותה
מדינה, באמצע הדרך עבר בנסיעתו דרך אטליז ענק שהיה
מלא גויים, היה זה בית עסק גדול שנמכרו בו בשר טרפה ודבר
אחר בהמוניהם בסיטונאות וליחידים, רגל יהודי מעולם לא
דרכה במקום מגועל זה.

והנה להפתעתו ולחרדתו הגדולה של היהודי דנו, רואה הוא
את מכוניתו של שכנו הקצב בחנות הבשר הקטנה והכשרה
שבעירו, חונה על יד אותו אטליז ענק, ומשהתבונן טוב יותר
ממקום שבתו במכוניתו, ראה גם את האדם עצמו, הלא הוא

הקצב העירוני יוצא ונכנס אל האטליז, ומסתובב שם כמו בן בית, היוצא ונכנס בביתו.

עיניו חשכו וליבו החל פועם בחזקה, האומנם רואה הוא נכון?!!! היתכן הדבר שהקצב השכונתי שבעירו, מנהל עסקים עם אטליז טרף?!!! זה הוא היה, כל כולו דרוך והמום, ולא האמין למראה עיניו, הנה הקצב היהודי שבשכונתי מנהל כאן עסקים מסועפים עם האטליז הטרף ומכשיל בו את כל יהודי העיר הסומכים לתומם על תעודת הכשר המהודר שמציג הלה בפתח חנותו.

מתברר אפוא כעת, בתגלית מרעישה זו, שאין תעודת ההכשר המתנוססת לתפארה על החנות, כי אם זיוף ותרמית ענק, הקצב שלנו אינו עומד בפיתוי, ורוכש כאן באטליז ענק זה בשר טרף בזיל הזול, ומוכרו אחר כך במחירים היקרים של הבשר הכשר.

שומו שמים!!!

הוא בדק שוב בטרם המשיך בנסיעתו כדי לוודא שאכן הרכב החונה בפתח האטליז הוא רכבו של הקצב השכונתי, ואף העמיק את הסתכלותו לבדוק שוב פנימה בתוך החנות לראות היטב את האיש, כשהוא מסתובב לו בתוך האטליז ובא בדברים עם הזבן הגוי, בעל העסק המקומי.

ליותר מזה הוא כבר לא נצרך, הרי כמו עיניו ראה בחוש כאן ועכשיו, כיצד מתנהלים ענייני המסחר שבחנות הבשר התמימה שבשכונתו, ולא תהא שמיעה גדולה מראיה.

כשחזר לעירו, היה כל כולו נסער עד עמקי נשמתו, הוא הלך מיד וסיפר את הדברים לרעיו וחבריו, שהוא בעצמו היה עד ראייה לעסקים שמנהל בעל חנות הבשר כאן, עם האטליז הטרף המגועל במאכלות אסורות מדאורייתא, אם לא הייתי עובר שם במקרה במכוניתי בדיוק בזמן הנכון ורואה בעצמי את אשר מתחולל שם היינו עוד יכולים להיכשל רבות בשנים

באכילת בשר טריפה ודבר אחר רחמנא ליצלן סינן האישי
בחרוק שיניים...

ותהום כל העיר...

מיד כששמעו אנשי העיר את כל פרטי הדברים ממקור
ראשון במדויק, הדירו רגליהם מחנות הבשר שבשכונה, הרי
אין כאן שמועה בעלמא שיש צורך לבדוק ולברר אחריה אם
היא נכונה, אלא ראייה ברורה ומהימנה של איש נאמן מתושבי
העיר, המעיד שראה בעצמו, כמו עיניו את הקצב נכנס אל
אותו אטליז.

הקול הלך והתפרסם כדרכם של בריות האוהבים לעסוק
הרבה ברכילויות עסיסיות שכאלו, ועד מהרה נסגרה החנות
על מנעול ובריה מחוסר קונים, שלא העיזו לדרוך יותר על
מפתן אותה חנות סוררת...

עד כדי כך הגיעו הדברים שאותו קצב שכונתי התבייש
לצאת אל הרחוב, והפסיק להופיע גם בבית הכנסת, לאחר
שבכל מקום שהלך נדו לו הכל בראשם והצביעו עליו, הנה
הרשע והמחוצף הגדול, שהעיז להכשיל את כל בני העיר
בגיעולי נכרים והאכיל מאות אנשים בשר פיגולים טרפות
ונבילות, רבות בשנים.

לא ארכו הימים, ואותו קצב חטף התקף לב קשה מרוב
צער ובושה נוראה שהטיחו בו אנשי העיר, ולאחר תקופה
קצרה נפטר והלך לעולמו בקיצור ימים, כשאף אחד בעיר אינו
מוזיל דמעה אחריו, אדרבה בני העיר נשמו לרווחה על
שהתפטרו מאותו חוטא ומחטיא את הרבים.

רק אשתו האלמנה, ובניו היתומים נשאר מסכנים
וגלמודים ללא משען ומשענת, וללא שום פרנסה, כשהשפלת
הנידוי והחרם רודפת אף אחריהם בכל מקום.

חלפה תקופה, והנה נצרך אותו יהודי שוב לנסיעתו
הרחוקה דרך אותו כביש בינעירוני, ובהיותו כך בנסיעה

באמצע הכביש, סיבבה ההשגחה העליונה שיקרה לו פנצ'ר בדיוק בעוברו על יד אותו אטליז טרף הענק שבדרך.

הצמיגים שעל גלגלי הרכב נוקבו והתפנצ'רו לגמרי, ללא יכולת לזוז ממקומו אף מילימטר אחד.

האדם קם ויצא מרכבו שעמד בפתח האטליז כשהוא נסער ועצבני, ואובד עצות, מה עושים כעת? כשהוא תקוע כאן עם מכוניתו המפונצ'רת על אם הדרך, הוא הרי מוכרח להזעיק עתה את אנשי החברה שיגיעו לעזרתו, וכן יש להזמין כאן רכב גרר שיגרור את הרכב אל המוסך, ובהיות שלא היה בידו מכשיר פלאפון נאלץ בלית ברירה להיכנס אל האטליז ולבקש מבעל העסק הגוי לבצע כמה שיחות טלפון דחופות מחנותו, היות ומכוניתו התפנצ'רה ונתקעה כאן בדיוק בפתח האטליז.

הגוי הסכים לסייע לו בחפץ לב, תוך כדי שהוא משיח לפי תומו, מעניין אתה כבר היהודי השני שמתפנצ'ר לו הרכב בדיוק בפתח חנותי, הנה לא מזמן לפני כשנה בערך היה כאן יהודי נוסף שנתקע בדיוק באותו מצב...

לשאלת האיש אם ידוע לו מי היה אותו יהודי? ענה הגוי שהוא מכיר אותו, כי יש לו חנות בשר קטנה באחת הערים היהודיות, אף הוא היה ללא פלאפון, ונכנס כאן כמוך כדי לבצע כמה שיחות טלפון חשובות, והזמין אף הוא גרר לגרור את מכוניתו מכאן, סיים הגוי...

כשניסה האיש לבדוק עם הגוי את היום ואת התאריך של אותו מקרה, התברר לו שהיה זה בדיוק באותו היום שעבר כאן בנסיעתו הקודמת בכביש זה וראה את הקצב מסתובב כאן בתוך האטליז...

מתברר אפוא אם כן ערך האיש כעת חשבון פשוט, שלא עבור עסקי בשר טרפה נכנס כאן הקצב כפי שחשבתי לתומי, כי אם לבקשת עזרה בשיחת טלפון פשוטה להזמנת גרר, ואם כן הרי קלא מעיקרא ליתא, ונשמט כל היסוד מאותו חשד שחשד בו בקצב שמוכר בחנותו בשר גיעולים, שהרי מתברר

עתה שאין כאן ולא כלום, לא מיניה ולא מקצתיה, הכל עורבא פרח, תעודת ההכשר שהתנוססה בה חנות הבשר שבשכונה, כשרה נכונה ואמיתית היתה, למהדרין מן המהדרין.

האיש נשבר לגמרי, התברר לו עתה למפרע שעל חינוך הרס לאיש את פרנסתו וגרם למותו בטרם עת, הוא התנכל לבן אדם ישר והגון על לא עוול בכפו, והלך והוציא עליו שם רע של חוטא ומחטיא.

הוא היה נסער מאוד ולא ידע את נפשו מרוב צער וחרטה, בצר לו הלך לכמה וכמה מגדולי הדור להמציא לו דרך תשובה כיצד יכול הוא לתקן את אשר העווה.

הרבנים הורו לו, ראשית לעלות אל קבר אותו קצב עם מנין אנשים ולבקש מחילה מקרב לב על גודל הצער שגרם לו בשוגג.

ושנית לדאוג לתקן את אשר קלקל לאותה משפחה, ולהקים קרן לפרנסת האלמנה והיתומים שנשארו ללא פרוטה וללא שום מקור פרנסה, על לא עוול בכפם.

האיש שהינו יהודי ירא שמים, ביצע את כל המוטל עליו על הצד היותר טוב, ומאז? הולך הוא ממקום למקום ומספר ברבים את סיפורו המדהים, כדי ללמד גודל חובת הזהירות הנצרכת בדברים שבין אדם לחבירו, שלא למהר להחליט גם בדבר שנראה לכאורה פשוט וברור... עד שלא יברר האמת בדרישה וחקירה היטב, ולא ימהר לדבר על חבירו ולהוציא עליו שם רע חלילה

תמיד השתדל רבי אריה לוינ'ל ללמד זכות על כל אחד ואחד מישראל ולא הביט און ביעקב ובמקרים חמורים באמת היה אומר וכי ידוע לנו הכל על פלוני? או שהיה מעדיף לשתוק ולהסב את השיחה לעניין אחר.

מספר הסופר ר' שמחה ר' בספריו איש צדיק היה, וצדיק יסוד עולם על רבי אריה לוינ'.

סיפר רבי אריה לוי צ"ל ביום שישי אחד אני הולך לכותל המערבי, והנה אני רואה שם אשה ממררת בבכי יותר מן הרגיל, ניגשתי אליה ושאלתי, גברת תסלחי לי מה יש? מה קרה? אולי אפשר לעזור לך?

היא סיפרה לי שאותו בוקר הכניסה את הילד שלה לבית חולים למצורעים (אין לזה שום קשר לצרעת של התורה) ברחוב מרכוס בשכונת טלביה בירושלים, (בשכונה זו ממוקם בית רה"מ ברח' בלפור) אמר רבי אריה לוי עד אז לא הייתי יודע כלל שיש מקום כזה, עכשיו מכיון שידעתי, פיניתי לי את יום השישי והלכתי לטלביה. (בסוף שנות ה-80 עקב התמעטות החולים ופיתוח של תחפה אנטיביוטי, הפך המקום למרפאת חוץ ללא אישפוז)

שאלתי אנשים היכן נמצא כאן בית המצורעים? אמרו לי שמה ושמה, ביקשתי להיכנס ונתנו לי, ומצאתי בערך שנים עשר יהודים יושבים בין שלוש מאות גויים, והמצב נורא נורא, נשרו מגופם חתיכות חיות.

ליהודים היקצו שם הממונים שני חדרים מיוחדים, היו בבית המצורעים שני בחורים יהודים נחמדים, אחד ילד בן עשר, ואחד צעיר בן שמונה עשרה עם צרעת לא עלינו, לא לחצתי להם יד, אבל הייתי מדבר אתם קצת, משוחח עמהם על דא ועל הא, קורא להם חומש ורש"י, וככה עשיתי לי מנהג ללכת אצלם כל יום שישי.

פעם אני זוכר, אמרו לי הבחורים אתה יודע ר' אריה, כל פעם שאתה בא אלינו, זה כמו בפעם האחרונה, מפני שאנחנו מחכים פה למלאך המוות, כי חזקה על הבית הזה שכל הבא בשעריו חי לא ייצא מכאן.

יום אחד אמרו לי, שהיו מאושרים מאוד לו הייתי יכול להביא בשבילם פתיליה וכמה כלים, ואז יעשו לעצמם מטבח כשר, וכבר שאלו את הנזירות המנהלות את הבית, והללו השיבו כי אין להן ולא כלום כנגד זה.

אומר ר' אריה, ניגשתי לי לחנות הכלים של דוד ברמן, ואני מספר לו כל הענין שיש כאן מצוה גדולה וכיוצא בו, והוא אומר

לי 'שב' אני יושב, עובר זמן ואני שואל נו... השיב תשב עוד קצת ואני יושב... אחר כך הביאו לי חבילה של ממש, ובתוכה פרימוס וספלים וצלחות וכלים ובבית המצורעים ששון ושמחה ויום טוב.

מספר רבי אריה, פעם לפני הרבה שנים היה חשש כבד כי לכמה ישישים 'מבית הזקנים המאוחד' יש מהנגע הנורא הזה, והיה בכי עד השמים, אבל שום דבר לא סייע, והיה הכרח מייד לשלוח כמה זקנים וזקנות לבית המצורעים, ובתוכם אשה אחת צדקת גדולה מרת ליבע, שהיתה בת מאה ואפילו בת מאה וחמש.

שמעה על כך רעייתי ע"ה והיתה הולכת כמעט מדי יום ביומו לטלביה לבקר אצל מרת ליבע, ואני כאמור ניגש שמה כל יום שישי ללמוד קצת חומש ורש"י עם הבחורים שלי.

מספר רבי אריה לסופר שמחה רז: פעם אחת השתתפתי בהלוויתו של ר' אלעזר ריבלין ז"ל מנקיי הדעת שבירושלים ששימש בגבאי צדקה וכמזכיר ב'מושב זקנים וזקנות המאוחד' לאותו נפטר חשוב היה ידיד ורע משכבר הימים הלא הוא ר' שמואל קוק ז"ל (אחיו של הרב הראשי הרא"ה קוק זצ"ל) שהיו נאהבים ונעימים בחייהם ושעבדו במחיצה אחת במשך שלושים שנה.

מספר רבי אריה אנו הולכים והולכים, ופתאום בפינת רחוב יפו, יוצא ר' שמואל קוק מדרכו, ופורש הצידה.

זה לא יפה! אני מהרהר, כבר אי אפשר היה לך ללכת עד סוף ההלוויה הה...? אבל כיון דכתיב 'הוי דן כל אדם לכף זכות' אני רץ בעקבותיו לראות מה יעשה.

ראיתי, והנה הוא נכנס לחנות של מיני פרחים, ציפיתי לו בחוץ הוא יצא אחרי איזה רגעים, ועציץ בידו.

ניגשתי ואמרתי: ר' שמואל, למדני ואדע גם אני הלא כך וכך שנים היית כאח למנוח, וכך וכך שנים עבדת עימו ז"ל יד ביד, ומדוע הפסקת מצוות הלווית המת, ונכנסת לחנות של הפרחים!!!

הניח ר' שמואל קוק את ידו על זרועי וסיפר: מת אתמול יהודי ממושב זקנים ששהה בבית המצורעים, והניח אחריו זוג תפילין, ומטעמים מובנים החליטו הרופאים שאינם יהודים, לשרוף את כל בגדיו וחפציו כולל זוג התפילין, התקוממתי בכל לבי שישרפו את התפילין!!!

אז מה לעשות איתן, להשאירן בין הגויים בטלביה? אסור. להחזירן למושב זקנים זו סכנה.

ואז סוכם ביני לבין הרופא, שעד שעה שתיים עשרה בצהרים אביא עציץ, והתפילין יונחו בתור העציץ העשוי חרס ויגנזו בתוך האדמה כדין, עד שיבוא אליהו.

מוכרח הייתי איפוא לרוץ ולקנות את העציץ על מנת לקבור את התפילין.

הנה כי כן אמרתי לעצמי: ר' אריה ר' אריה... מה היית חושב אודות אותו יהודי יקר אילמלא הלכת בעקבותיו ושאלת את פיו? עוד כמעט קט ואתה נלכד בפח של עבירה חמורה.

אומר ר' אריה לסופר שמחה רז שתי מדרגות יש האחת 'הווי דן כל אדם לכף זכות' ושנייה 'המעביר על מידותיו' יגיד לי מר איזו מהן הגדולה? אני באמת שאינני יודע בדיוק.

ר' אריה פתח בניגון גמרא ואמר: כל המעביר על מידותיו מה הוא עושה בסך הכל, סולח למי שעולל לו רע, אבל מי שדן את חבירו לכף זכות, הרי שמלכתחילה הוא אומר נקיים כולם, טהורים כולם, תכלת כולם, וזו מידה גדולה יותר, והקדוש ברוך הוא מודד לו לאדם כפי שאדם מודד לבריות.

(ר' אליעזר רבלין ור' שמואל קוק היו פקידיים במוסד 'בית זקנים וזקנות המאוחד' בירושלים, ששהו בו מאות זקנים בתנאים טובים מכל הארץ, ובמיוחד מירושלים, רבים מהזקנים היו תלמידי חכמים, היו שם כ-12 בנינים שבתוכם מעל 100 חדרים, ארבע בתי כנסת, שניים לחסידיים אחד ליוצאי וילנא ואחד לאמריקאים, מקוה טהרה וכו'. הוא היה ממוקם על שטח התחנה המרכזית בירושלים.)

ר' אליעזר רבלין למד בצעירותו בישיבת עץ חיים בשנת תרע"ז כשהוא בגיל 27 לערך, הוגלה על ידי התורכים לדמשק, שם סבל רבות, ושם נפטרה אשתו, לאחר שהאנגלים כבשו את סוריה שב לירושלים, חיבר כמה ספרים על גדולי

ישראל אחד מהם על רבי יוסף זונדל מסלנט, ובנוסף סידרת ספרים על חכמי ירושלים נפטר ביום י' סיון תש"ב.

מעשה שהיה בתלמיד חכם שהשיא את בתו, וכיון שלרש לא היה כל, התארגנו כמה מטובי הקהילה לעריכת מגבית שתסייע בידיו לעבור את החתונה בשלום.

קהילה זו נחשבת לאחת המאורגנות והמסודרות בבני ברק, וסכום הכסף שנאסף היה בהתאם.

העסקנים מסרו לידיו של האברך צ"ק מכובד, והוא מצדו מאוד התרגש, והודה להם מקרב לב על מה שעשו לכבודו.

והנה לאחר המאמצים המרובים שהושקעו במגבית זו, נדהמו המתפללים לשמוע, שהחתונה תיערך באחר האולמות היוקרתיים בעיר, הם לא יכלו להסביר לעצמם בשום אופן כיצד יתכן שאברך זה שזה עתה אספו עבורו כסף, מעז לערוך את השמחה באולם יוקרתי, בה בשעה שאם היה עושה זאת באולם זול יותר, היו ההוצאות מסתכמות בכמה אלפי שקלים פחות.

אלא שהאברך עצמו תלמיד חכם מופלג, הבחין בלחשושים של הציבור, וניגש אל המרא דאתרא באותה קהילה, והסביר לו דבר דבור על אופניו.

איש לא יחשוד בי כך אמר, שעריכת החתונה באולם ההוא היוקרתי נעשתה ביוזמתי, אדרבה אנחנו מצדנו התקשרנו לאחד האולמות הזולים ביותר, וקבענו פגישה, אלא שבין לבין התרחש דבר מדהים.

כמה שעות לפני שהלכנו לסגור עם בעליו של האולם הזול, מתקשר לביתנו בעליו של האולם היוקרתי, ומודיע לנו שהוא מעוניין לבוא אלינו לכמה דקות, יש לי דבר חשוב מאד למסור לכם אמר בהתרגשות.

הדבר הראשון ששאל כשנכנס לביתנו היה, האם אני בנו של...? השבתי בחיוב, והאורח פרץ בבכי

רק לאחר כמה דקות משנרגע קמעה, סיפר לנו גופם של דברים.

אני בנו של פלוני שייסד את האולם היוקרתי, וניהל אותו עד לפני שנה שנתיים.

כאשר הגיעה שעתו האחרונה בשבוע שעבר, קרא לי אל מיטתו, וסיפר בהתרגשות רבה על יהודי אחד שהציל אותו בשואה ממוות בטוח, ואף הכניס את עצמו לסכנה גדולה כדי להציל את חייו.

אבא סיפר לי שמעולם לא ידע את שם המשפחה של מצילו, הפרטים שהיו ידועים לו הם רק שמו הפרטי ושם הכפר הקטן שבו נולד סמוך לפרברי וורשה, במשך השנים ניסה אבא לאתר את האיש שהציל אותו כדי לגמול לו על מעשה החסד הגדול שעשה עמו באותה תקופה הרת עולם, אולם החיפושים לא העלו דבר.

ממש לפני פטירתו ציווה עלי אבא שאמשיך לחפש את המציל האלמוני, אל תתן מנוחה לנפשך עד שתאתר אותו, או את אחד מצאצאיו, ותשלם לו כהנה וכהנה על מה שעשה עבורי אמר ועבר לעולם שכולו טוב.

הנה בשבתנו 'שבעה' על אבינו, הזכיר בדרך אגב אחד המנחמים את אחד משכניו שנפטר גם הוא מזה זמן לבית עולמו, ובתוך הדברים הבליע את העובדה, שהשכן נולד בכפר הקטן ההוא...

חושיי נדלקו וניסיתי לדלות פרטים נוספים על אותו שכן, עד שבסופו של דבר נטוו כל החוטים והובילו אליך.

אתמול קמנו מ'השבעה' וידעתי שהדבר הראשון שאני צריך לעשות, הוא לברר אם אתה אכן בנו של מי שהציל את אבי בשואה, ומשמעתי את תשובתך החיובית, אני רוצה לקיים את הצוואה ולשלם לך על מה שעשה אביך לראש המשפחה שלנו.

במשך שעה ארוכה התמוגגו שני האישים, בנו של הניצול ובנו של המציל בזכרונות מחיי ההורים, והעלו את גבורתם בשואה, וכששמע בעליו של האולם כך, סיפר האברך למרא דאתרא בקהילתו שאני עומד להשיא את בתי, קיבל על עצמו לערוך את השמחה באולם שלו חינם אין כסף.

למרות שגם אני חששתי מ'מה יאמרו' הייתי נאלץ להסכים להצעה הנדיבה כדי לא לבזבז כספי צדקה שנאספו עבורי.

כאשר הגיע הסיפור לידיעתם של אנשי הקהילה, בושו בעצמם על שחשרו באיש תם וישר, אף אחד לא העלה בדעתו השתלשלות שכזו, אבל זה בדיוק קרוי ל'ימוד זכות', לחטט ולחפש בשבע חקירות ובדיקות אולי אולי בכל זאת חף האיש מכל פשע ואשם.

מסיים רבי יצחק זילברשטיין שליט"א נחנך גם את ילדינו שיעשו כך. (עלינו לשבח בראשית עמ' ת"ד)

סיפר רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל ראש ישיבת טשעבין סיפור ששמע מפי הרב ד"ר משה אוירבך זצ"ל נכדו של בעל נחל אשכול ומיוצאי אשכנז.

הלה היה מנהל תלמוד תורה נצח ישראל בפתח תקוה, איש צדיק וישר היה, פיקח וממולח ואף עמד בקשר עם הגרי"ח זוננפלד זצ"ל.

הוא סיפר לי על מאורע שאירע בין כותלי בית ספרו, בתקופה שבה כיהן כמנהל בית הספר.

הימים היו ימי המלחמה העולמית הראשונה רעב היה אז בארץ ישראל ומשפחות העניים סבלו מאוד, בת"ת חולקו מנות ארוחת בוקר זעומות.

והנה יום אחד נכנס לחדרו אחד המורים, ומספר כי ראה את אחד מתלמידי התלמוד תורה כשהוא נוהג בזיון במנת הלחם שקיבל, בעוד כל הילדים אכלו בתאבון את מנת האוכל

שקיבלו שיחק הוא בפת שבידו, גלגל אותה כאילו והיתה כדור משחק, ואף בעט בה.

המנהל הזדעזע וקרא לתלמיד לחדרו לבירור, היה זה מחזה קשה אף בימים כתיקונם, ועל אחת כמה באותם ימים שבהם סבלו רבים חרפת רעב, התלמיד התנצל והבטיח על אתר כי הדבר לא ישנה.

אך רק מספר ימים חלפו עד שהתלונה חזרה שוב, שוב נקרא התלמיד ושוב הבטיח כי יותר לא יעשה, ואף הוסבר לו כמה מן הכיעור יש במעשה שעושה בימים שבהם כמעט ואין מה לאכול.

משנתפס התלמיד בשלישית נזרק לביתו, ואביו נקרא אל התלמוד תורה לבירור.

האב הגיע אל משרדו של המנהל, וביקש ליידיע אותו בנתון שלא היה ידוע לו, ברצוני לגלות לכם פרט מענין שהתגלה לי פתח האב וסיפר.

בבית שלנו היה רעב כמו לדאבון הלב הרבה בתים של בני ישראל, הילדים שהלכו לת"ת יכלו להנות ממנת מזון זעומה, אך בבית לא היה אוכל, הילד שנשלח הביתה, החליט כי יוכל לסבול את הרעב, וכי מוטב שאחיו הקטן יקח את מנת האוכל שלו.

כדי שלא יבלוט הדבר, החליטו שניהם כי מידי יום בשעה קבועה, יחכה האח מאחורי גדר הת"ת, בעוד אחיו זה שלומד בת"ת ישחק כביכול במנת הלחם שלו, ויבעט בה עד שתעוף אל מאחורי הגדר, היישר אל ידיו של האח הרעב.

רבי משה המנהל היה המום ממה שזה עתה שמע, כי לזאת לא ציפה, הוא ציפה לתשובות רבות ומגוונות, אך לא לתשובה מעין זו. (קובץ בית ועד)

רבי משה אוירבאך זצ"ל נשלח על ידי רבי יעקב רוזנהיים להקים רשת תלמודי תורה בארץ ישראל לפני מלחמת עולם הראשונה (ר' יעקב רוזנהיים היה ממנהיגי

הבולטים של יהדות אשכנז החרדית ברוחו של רש"ר הירש זצ"ל היה ממיסדי אגודת ישראל העולמית, ולימים נבחר לנשיאה.

רבי משה הקים את התלמוד תורה הראשון נצח ישראל בפתח תקוה, ובנוסף הקים תלמודי תורה בראשון לציון, בגדרה, ברחובות, בעקרון, ובחיפה. כמו כן ייסד בית ספר לבנות בפתח תקוה ובעקרון.

התלמודי תורה התנהלו בחחו של הרש"ר הירש, ובכל דבר היה מתיעץ עם הרב זוננפלד בירושלים ועם הרב קוק שהיה אז רבה של יפו, שהיה מקבל מהם עצה והדרכה.

כשפרצה מלחמת עולם הראשונה והיה קשיים כלכליים עשה מאמצים גדולים לשלם כסף למורים. סיפר רבי משה שפעם אחת הגיע אליו סוחר מפתח תקוה והציע לו לקנות ממנו כמות גדולה של נפט רוסי, תמורת המחאה שיתן לו והסוחר יפדה אותה רק לאחר המלחמה, הסכים רבי משה ובאותו חודש שילם למורים את המשכורת בפחי נפט, בתחילה לא רצו המורים לקבל את זה, אך כשראו שמחירי הנפט עולים הסכימו לקבל, וחלק מהמורים נהיו סוחרים נפט.

בעקבות מלחמת העולם הראשונה הוצרך רבי משה לחזור לגרמניה היה זה בשנת תרע"ז, כיון שהיה חשש שיעצר על ידי צבא האנגלים שהגיעו לארץ.

באותה תקופה לא שולמו משכורות למורים ולבסוף עבר הת"ת לניהול המזרחי. בשנת תרצ"ה חזר רבי משה לנהל את הת"ת. אח"כ עבר הת"ת לרשת ממ"ד.

רבי משה נפטר ט' ניסן תשל"ו בגיל 95 לאחר כחודש מפטירתו, פרסם עליו המשגיח רבי שלמה וולבה מאמר בעיתון המודיע תחת הכותרת 'הצדיק אבד' וכך כתב: חידוש יש כאן סוף סוף הצדיק ר' משה, היה הרב ד"ר אויערבך, רב אקדמאי היסטוריון ומחנך, הרי התמימות והצדקות לבשו איצטלא של רב מודרני, אלא שהמודרניות לא פגמה כלל את הצדקות הלבביות הענוה והחסידות, קננו בלב טהור זה, ולא ניזוקו במאומה מההשכלה הגבוהה. והנה הרב אויערבך עם פעולותיו הברוכות כרב מחנך סופר ועסקן, הוכר בחוג הגדול של ידידיו ומכיריו כצדיק רב ברכות, ורבים מיהודי אשכנז היו נוהגים לגשת אליו לקבל ברכתו.

אחד המשתתפים בשיעורו של הרב ברוך רוזנבלום שליט"א בפרקי אבות סיפר סיפור אישי, על החובה לדון לכף זכות וכך סיפר.

בדידי הווה עובדא: לפני כמה חודשים חזרתי בטיסה מניו-יורק ופגשתי במטוס ראש ישיבה ידוע ומפורסם, שישב לפני.

בלי משים הסתכלתי עליו כי הוא ישב בשדה הראיה שלי, והנה מיד לאחר ההמראה, התארגנה קבוצת נוסעים לתפילת ערבית, מיודענו ראש הישיבה לא קם להתפלל, הנחתי

שבדאי התפלל כבר ערבית לפני שיצא לדרך, כפי שרבים אחרים עשו.

הגיעה עת הארוחה, הרב סרב לאכול מהאוכל הכשר שהוגש במטוס, הוא הוציא מתיקו כריך והחל נוגס ממנו ללא נטילת ידים וללא ברכה... חשבתי אולי נטל בשדה התעופה והתכוון להמשיך את הסעודה במטוס, אולם לאחר האכילה הבחנתי כי לא ברך ברכת המזון...

עתה כבר התנהגותו צרמה לי, והחלטתי לעקוב אחריו.

עם שחר התארגנו לתפילת שחרית, אך ראש הישיבה ממשיך לישון, גם כשניסו מספר פעמים להעיר אותו אף למנין השני, הוא לא הצטרף...

בארוחת בוקר שוב הוציא כריך מתיקו ואכל ללא נטילת ידים וללא ברכה, לא ראשונה ולא אחרונה. הפעם תמהתי וגם התפלאתי, ממש חילול השם!!!

וכך המשכנו לטוס.

לאחר הנחיתה, ראיתי אותו יורד ונשאר ליד המטוס ולא מצטרף לשאר הנוסעים, החלטתי לעמוד ולעקוב אחר מעשיו.

לפתע התקרב אמבולנס, ומתוכו הורידו ארון מתים, כפי שהתברר לי היה זה ארונו של אביו ז"ל...

באותו רגע הבנתי הרי ראש ישיבה זה 'אונן' עד הקבורה ואסור לו לקיים מצוות. לא השכלתי לדון אותו לכף זכות.

הרב ד. מתגורר בעיר חילונית במישור החוף הדרומי, לפני כעשר שנים הוא נכנס לגור בבנין שרוב הדיירים בו אינם שומרי תורה ומצוות.

בבנין המדובר כבנינים רבים ננעלת דלת הכניסה בכל שימוש, מי שרוצה להכנס, יכול לעשות זאת או באמצעות המפתח שברשותו, או באמצעות חיוג לאינטרקום.

לקראת שבת הוא הגיע להסדר עם השכנים, שבשבת תישאר דלת הכניסה לבנין פתוחה, מצדם זו היתה התחשבות יפה, עבדו זה היה הכל.

במשך תקופה עבד ההסדר יפה, אך באחת השבתות גילה מולו דלת נעולה, הוא סבר שמדובר בטעות, אך כאשר הדבר חזר על עצמו, קלט שאחד השכנים החליט לתעתע בו, זה היה מאד לא נעים, איזו תחושה עוטפת אדם שתקוע ברחוב בעיצומה של השבת, והכל בגלל שכן שונא דת.

בהזדמנות הראשונה עלה לוועד הבית וביקש ללבן את הסוגיה, הסביר שוב את הקשיים שנעילת הדלת גורמת לו, והתחנן על נפשו, אך מבחינת ועד הבית הוא התפרץ לדלת פתוחה, מאז שהסכימו להיענות לבקשתו לא חזרו בהם ועליו לאתר בכוחות עצמו מי השכן שמזיז את הלשונית בדלת, כך שהיא חוזרת וננעלת.

דיברתי עם השכנים, תליתי מודעה יפה, בו ביקשתי מכולם לכבד את בקשתנו, באיחולים שהשבת תשמור על כולנו וכו' אך כלום, הרב ד. ערך בעצמו סבב בין השכנים, כדי לוודא שוב את הסכמתם להסדר, יש אנשים רעים הסביר לו אחד השכנים, הם אומרים לך כן' כן' אך בפועל עושים להיפך, המשפט הזה חלחל בו כארס של עכנאי, והוא גמר אומר לגלות את השכן הרע.

זה כאב לי גם מהבחינה הזו שאני פוגש ביומיום את השכנים וכולם ללא יוצא מן הכלל מכבדים ומחייכים, אז מי זה השכן הרע הלזה שמכה את רעהו בסתר? ניסיתי בעזרת אשתי וילדי לחשוב מי השכן הזה, אך לא הצלחנו, מכל מקום החלטתי היתה נחושה, לאתר אותו ויהי מה.

בד בבד חדלתי לשלם דמי 'ועד בית' לאחר שהודעתי מפורשות, שכל עוד ההתנכלות נמשכת אין לי כוונה לשלם, אמרתי להם שכל עוד אני בן ערובה בשבתות, אזי הכסף בן ערובה אצלי גם בימות החול...

תליתי מודעה בכניסה בה התחננתי על נפשי שם, אף ציטטתי מתוך דברים שנאמרו לי לטובתי בענין זה 'באגודה לתרבות הדיור'.

בשלב זה החליט לגייס את בני ביתו להצבת מארבים שסוף סוף יגלו ידו של מי במעל.

כבר בשלב הראשון של החקירה התגלה, ששכנה אחת שדוקא היתה בשלב של חזרה בתשובה, נועלת את הדלת אחרי כניסתה בשבת. היתכן? הרי היא בודאי מבינה במה דברים אמורים, אמרתי לעצמי שאסור לקבוע מסקנות על סמך מקרה אחד, נמשיך במארבים עד שנפתור את הבעיה.

במארב הבא שוב עלתה בחכה אותה שכנה, ניגשתי אליה וביקשתי להבין למה היא עושה לנו את זה? היא נפגעה עד עמקי נשמתה והכחישה כל קשר למעשה הלא יפה... התנצלתי בפניה אם טעיתי, אך הסברתי לה יפה יפה שהילדים שלי ראו אותה נכנסת בדלת פתוחה, שלאחר מכן ננעלה... היא המשיכה לטעון בתוקף שידה לא במעל ונאלצתי להאמין לה, למרות שהבן שלי לא טיפוס מדומיין והוא לא המציא את הסיפור.

כעבור זמן עבר החשד לשכן נוסף, שוב ניגש אליו מיודענו להתחנן על נפשו, אך גם שכן זה הכחיש בכל תוקף כל קשר למעשה, מצד שני הבן שלו מעיד הפוך, המארבים לא פתרו את הבעיה.

ואז נודע לר' ד. שבבנין ממול מותקנת מצלמה שקולטת גם את דלת הכניסה שלו, עיון בתמונות גילה את האמת, אף שכן לא נגע בלשונית כלל...

מה שהתרחש זה שכאשר הדלת נטרקה בחזקה, הלשונית זזה מאליה.

אז מדוע זה לא קרה תמיד? משום שרק טריקה חזקה השפיעה על המנגנון, אותה שכנה בעלת תשובה, אכן הורגלה

לטרק את הדלת, ולכן הלשונית זזה ממקומה ונעלה את הדלת, בעוד שרוב השכנים סגרו את הדלת ביתר עדינות.

החלפנו מנעול, ומיד נעלמו הבעיות, הדלת פתוחה במשך כל השבת ללא פוצה פה ומפריע.

מה שלמדתי מסיפור זה מעיד הרב ד. עד כמה יש לדון לכף זכות, הלוא כמעט יכולתי להישבע שמישהו מהשכנים מציק לי, לא היה לי כל ספק בכך, והנה התברר שעורבא פרח.

הכנתי מכתב התנצלות גדול, אותו תליתי בכניסה בתוספת מתנה שתפאר את הבנין, התנצלתי ושוב התנצלתי בפני השכנים על שחשדתי בהם לשוא, זה היה שכר לימוד, ששילמתי על התובנה, שתמיד, אבל תמיד יש לדון לכף זכות.

וכך בכל עוולה שאנו חושבים שמישהו עשה לנו, כדאי להזכר שמבחינה אובייקטיבית, יתכן מאד שהדבר כלל לא היה, הראיות עומדות על אחוזים בודדים בלבד, אך המחלוקת שפורצת מהן היא של מאה אחוז...

מידה כנגד מידה

מדברי הגמרא שבת (שם) הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות. רואים שזוהי מידה כנגד מידה כשם שהוא דן את הזולת לכף זכות כך בשמים דנים אותו לכף זכות. וכך כותב רש"י באבות (שם) וְהוּי דָן אֶת פֶּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת, על כל שתשמע עליו אמור שנתכוון לטובה עד שתדע בבירור שאינו כן שאם אתה תדין כן ידונו אותך מן השמים לזכות.

אומר המהר"ל הדן את חבירו לכף זכות דנין אותו לכף זכות, כי דבר זה ראוי להיות מצד כי בכל מדה שהאדם מודד מודדין לו כדאיתא במס' סוטה (ח:): וא"כ מכ"ש שראוי שיהיה זה בדין, שהדין הוא מדה יותר מכל המדות שבעולם, שכאשר הוא מודד מודדין לו, ובדין שדן דנין אותו, ולפיכך כאשר דן לכף זכות והוא מדה ישרה טובה, ראוי שיהיה נמדד במדה זאת לגמרי, לפיכך אמר הדן את חבירו לכף זכות דנין אותו לכף זכות.

כתב החפץ חיים בשער התבונה (פרק ד) והנה מה מאוד צריך האדם לחזק את עצמו במדה זו לדון את כל אדם לכף זכות, כי ע"י מדה זו דכף זכות וכן להיפך ח"ו, נקל להאדם להעלות על עצמו שם צדיק או רשע לעולם, כי ידוע הוא דחובתו של האדם וזכותו תלויים לפי רוב המצות והעונות שיש בידו, כמו שאחז"ל בכמה מקומות אם רוב מצות הוא בגדר צדיק ואם רוב עונות הוא בגדר רשע, ואחז"ל (ראש השנה ט"ז): שלשה ספרים נפתחין ליום הדין (היינו יום הדין הגדול בעת התחייה כפירש"י שם) צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי עולם, רשעים גמורים (היינו רוב עונות כפירוש רש"י שם) נכתבין ונחתמים לאלתר לגיהנם שנאמר וכו', בינונים וכו'.

והנה ידוע הוא דבענין הזכיות שיש ביד האדם אף אם כחול ירבון, אם הקדוש ברוך הוא יתנהג עמו במדת הדין הגמורה, לא ישארו בידו כי אם מעט מזער, כי כמה וכמה מהן לא השלים לעשות אותן בכל פרטיהן ואופניהן הנאותין לאותה מצוה, ואפילו אותן שהשלימן כדין, לא היו באהבה וביראה ובשמחה הראוי לעשיית המצוה. כללו של דבר, אם ידקדק הקדוש ברוך הוא ח"ו אחר עשיית מצותיו, ימצאו רובן בעלי מומין, והמצות שישארו לו, יהיו מעוטא דמעוטא נגד העונות שיש לו, ויקרא על האדם עבור זה שם רשע לעולם. אבל אם הקדוש ברוך הוא יתנהג עמו במדת הרחמים, ויחפש עליו זכות בכל עניניו, ישארו זכיותיו על מכונן.

ויותר מזה, שאפילו אם נמנו מעשיו ונמצא שיש לו רוב עונות, אם הקדוש ברוך הוא יתנהג עמו במדת הרחמים הגמורה יתמעטו מנינן. כי בודאי ימצאו כמה וכמה מהעונות שיש לחפות עליו שעשה אותן בשגגה או בסיבה אחרת. כללו של דבר אם ירצה הקדוש ברוך הוא לחפש זכות על האדם לא יבצר ממנו. וממילא אם יתמעטו מקצת עונותיו תכריע כף הזכות ויקרא עליו שם צדיק לעולם.

והנה כל זה תלוי לפי ההנהגה שהנהיג את עצמו בימי חייו עם הבריות. אם דרכו היתה לדון אותם לכף זכות, דנין אותו ג"כ לזכות כדאיתא בשבת קכ"ז. ואם דרכו היתה ללמד חובה על הבריות ולדבר עליהם רע, גם מלאכי השרת מדברים עליו רע למעלה, כדאיתא

במדרש משלי. על כן צריך שידע האדם בנפשו בעודו בחיים, כי בעת שהוא דן את חברו בין לטב בין למוטב, אז בדיבוריו ממש הוא מסדר דין לעצמו. עכ"ל.

בספר מתנת חיים (חלק ב עמ' ש"ה) הביא את דבריו של המהרי"ל דיסקין (שו"ת המהרי"ל דסקין סוף חלק א בדברי אגדה שם) שכותב בענין מדה זו של לדון לכף זכות, שהעולם חושבים שזהו ענין של אהבת רעים בלבד להסתכל על חברו בעין טובה, אולם באמת מעלה זו היא לתועלת האדם עצמו להגן עליו מהשפעות רעות.

ומבאר בספר מתנת חיים הציור בזה הוא כך, כשאדם יבוא לעולם האמת, מראים לפניו חשבון עוונותיו, והוא רואה שהם יתירים על מה שנודע לו שעבר בזה העולם, וכאשר יתפלא על החשבון יאמרו לו בבי"ד של מעלה, שהעבירות היתירות באמת לא הוא עשאם אלא אחרים, אך הם נזקפים על חשבוננו, מחמת שהם הושפעו ממנו בראותם אותנו עובר על מצוות התורה, ולפיכך נזקפים על חשבוננו בהיות הוא הגורם להם.

ובשעה ההיא יטען לפני הדיינים הרי האדם ההוא בראותו פעולתי שאינה הגונה היה לו לדון אותי לכף זכות, וממילא לא היה נראה בעיניו כמעשה רע ולא היה מושפע ממנו לרע, וא"כ העבירה תשאר באשמת החוטא ולא באשמתי?

והנה הטענה היא טענה המתקבלת בבי"ד של מעלה, אך מתי תתקבל? באם הנידון היה מרגיל עצמו בזה העולם להיות דן את כל אחד לכף זכות.

וזהו עומק כוונתם כשם שדנתוני לכף זכות כך המקום ידונכם לכף זכות, כי מי שהורגל במדה זו יעמוד לו לעתיד לבא לזכות בדין שמים לפני המקום על אלו העבירות שנעשו על ידי אחרים שהושפעו ממנו, מפני שלא דנו אותו לכף זכות.

מעשה היה עם המגיד רבי שלום שבדרון זצ"ל הדבר היה באמצע הדרשה שנשא באחת מהבתי כנסיות בירושלים, לפתע דפק בחוזקה

בידו על הסטנדר וצעק, דעו לכם, שמתפללי בית כנסת זה יתנו את הדין בשמים, על עוון חילול שבת וגילוח בתער!!!

תיכף ומיד הסביר את דבריו וכה סיפר...

הכרתי יהודי במחנה יהודה שהיתה בבעלותו מספרה, ונהג לגלח את לקוחותיו בתער.

הלכנו אני וחברי לדבר על לבו בכדי להניעו מלעבור על איסור דאורייתא של גילוח בתער, אותו יהודי לא היה מהטיפוסים הקלים, אחר שביקרנו אצלו מספר פעמים, הודיע לנו נחרצות שאם נשוב וננדנד לו, לא די שיגלח בתער, הוא אף יפתח את המספרה בשבת.

אנו לא שמנו לב לאיזמיו, לא התייאשנו ודיברנו רבות אל הנקודה היהודית שעדיין פיעמה בתוך תוכו, עד שהמאמצים אכן נשאו פרי, והוא קיבל על עצמו שלא לגלח בתער, וגם לא לפתוח בשבת.

אחרי זמן מה, נודע לנו שאותו יהודי חזר לסורו, ושוב הוא מגלח בתער, ולא זו בלבד אלא שהמספרה פתוחה שבעה ימים בשבוע.

לשמע הדבר פנינו אליו שוב ושאלנוהו מדוע חזר לדרכו הרעה? ואז הוא סיפר לנו דבר נורא.

אותו יהודי לא נהג כמובן לבקר בבית הכנסת, אך לפני ימים מספר חל יום הזיכרון של אביו, ומפני שכיבד את זכרו, שאל את מרעיו היכן קיים בית כנסת שיכול הוא לומר בו קדיש?

שלחו אותו לבית הכנסת הזה.

עשה הוא כדבריהם ושם את צעדיו לבית הכנסת.

כשנכנס, קידם את פניו שלט גדול באותיות של קידוש לבנה "אסור לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה" בשולי השלט היה אף ציון מקום, למקור האיסור בשולחן ערוך.

משבחן את סביבתו, הבחין מתחת לאותו שלט, ביהודי שבעיצומה של התפילה פורט הוא דולרים לחבירו, ואף שוחח עמו על שער הדולר וכו'.

נענה אותו יהודי ואמר: כה הזדעזעתי, שמיד נפלה החלטה בקרבי הרי אתם הרבנים באים לדבר איתי פעם ועוד פעם שאפסיק מלגלח בתער, כי הרי כתוב בשולחן ערוך שאסור, תמהתי בלבי כיצד אתם באים להעיר לי כאשר בבית הכנסת שלכם, אינכם מקפידים לשמור על מה שכתוב בשולחן ערוך?!!! לכן חזרתי למנהגי כמקדם לגלח בתער, ומעתה אל תעזו לדרוך אצלי שוב, אינני מעונין לשמוע מכם יותר עד כאן המעשה שהיה.

והנה אותו יהודי שפרט דולרים באמצע התפילה, יופתע לגלות שמיוחסים לו עבירות של חילול שבת וגילוח בתער, וכשיטען מעולם לא גילחתי בתער, ולא חיללתי שבת, יצביעו לפניו על אותו יהודי שחזר לסורו בגללו, וזה התוצאות שגרמו מעשיו.

אמנם לדברי המהרי"ל דיסקין זצ"ל לא סוף דבר הוא, כי מענה מוכן בפיו, הרי יטען לפני הבית דין של מעלה, אין העבירות שעשה פלוני תלויות בקולרי, מפני שהיה לו לדון אותי לכף זכות, ולא ללמוד ממעשי, ולכן האשמה היא על פלוני שלא לימד עלי זכות.

אולם טענה זו תתקבל בתנאי אחד, שאותו אדם עצמו רגיל תמיד לדון לכף זכות, אבל אם דרכו ללמד חובה על אחרים, אל יתפלא על כך שמייחסים אליו מעשים שלא עשה מעולם, כי יאמרו לו אלו מעשיו של פלוני שעשה אותם בגללך ואתה גרמת לזה, ולכן נזקפים הם על חשבונך בהיותך הגורם להם, ויסתמו טענותיו שהיה להם ללמד עליו זכות.

הילה של קדושה עוטפת את צפת בלילות שבת ואוירה חגיגית שוררת בבית הכנסת, עם סיום התפילה וברכות ה'גוט שבת' הלבביות הנשמעות בבית הכנסת, הכריז הגבאי כמנהגו מדי פעם, הרב משה א' מזמין את הציבור ל'שלום זכר' בביתו לרגל הולדת בנו מזל טוב, והרבה נחת.

ואכן בליל שבת מיהרו רבים מבני הקהילה להגיע לביתו של ר' משה להתכבד מהמטעמים ולברך בחביבות וידידות אהבה, את אבי הבן.

גם ר' יצחק תיכנן להגיע, אלא שהסעודה התארכה ואחר כך התעכב ולבסוף לא יכול היה לעזוב את הבית בשעה כה מאוחרת.

למחרת ביום שבת קודש מגיע ר' יצחק לבית הכנסת, וכבר מתכנן לברך את ידידו ר' משה, כי לא עלה בידו הדבר אמש, אך משהבחין בו ר' משה, פנה אליו בפנים זעופות או הנה האיש החשוב ר' יצחק, זה שלא נאה לו לבוא לשלום זכר של ידידיו, אתה בוודאי חושב שאינני זוכר שפספסת כבר בשלום זכר של בני הקודם, ואתה לבטח בטוח ששכחתי שלא היית כבר המצוה של יענקל'ה שלי אך לפני חצי שנה... אה... עשית עליי חרם?!!!

ר' יצחק החויר והסמיק חליפות 'שפכטל' כזה לעיני כל הקהל על הבוקר... והוא באמת לא זוכר מה היה ב'שלום זכר' הקודם, ובבר המצוה של יענקל'ה, מה שבטוח שמאוד לא נעים לעמוד במרכז בית הכנסת באמצע תפילת השבת, ולהישטף במקלחת של צונגין ורותחין מעורבבין מול כל הציבור המביט מופתע והמום.

נו... ואם לא הגיע לשמחה שלו לכן מגיעה לו כזו מקלחת? לכן מגיעות לו צעקות כאלה במרכז בית הכנסת? אם הקהל חש בכך, נקל לתאר את תחושתו של ר' יצחק עצמו, מושפל וחיור מיהר לעשות את דרכו למקומו ונבלע בתוככי טליתו רגע לפני שדמעות בושה וביזיון יציפו אותו לעיני כל, הוא רק ביקש שהאדמה תפתח את פיה ותבלע אותו ככה כמו שהוא בעיצומה של התפילה.

לקראת סיום התפילה מיהר לחמוק מבית הכנסת מיציאה צדדית, פגוע וחפוי ראש, השעות הבאות אמנם הקהו במעט את הבושה והעלבון שצרבו את נשמתו, אך עדיין היו בו רגשי

זעם קשים על ידידו לשעבר ר' משה שבחר להשפילו באופן כה בוטה.

גם ליל מוצאי השבת עבר עליו בסערת רגשות עזה, תוך שרגשות הכעס מציפים אותו.

ביום ראשון בבוקר הצליח לסדר איכשהו את מחשבותיו, על החוויה הקשה שחוה, והרהר והלא מה אתה מבקש ממנו שידונך לכף זכות מדוע לא השתתפת בשמחתו, אולי תאמץ אתה את צורת החשיבה הזו, ותדון אותו לכף זכות? אולי בדיוק במצבים שכאלה ראוי למחול ולא להקפיד? אולי הוא עדיין בלחץ מתקופת הלידה והילדים תלויים בו, ויש עליו עול גדול של סידורים, והוא בקושי ישן, ומי יודע מה עוד, וזה גרם לו להתפרצות?

עודו מהרהר ורגליו מוליכות אותו אל היער הסמוך, שם הקדיש חצי שעה תמימה לסדר לר' משה כתב 'הגנה' מה גרם לו להתפרץ עליו בצורה כזו.

בסופו של דבר עלה בידו למצוא סיבות מקילות, שהובילו להתנהגותו של ר' משה, והצליח לנקות את לבו מרגשי הזעם והכעס כלפיו, ולמחול ולסלוח לו בלב שלם.

תחושת אושר לא מוכרת פשטה בנשמתו, קנתה שביתה בלבו, דמעות אושר זכות הציפו את עיניו, טיהרו את נפשו הוא חש כמתעלה טפח וטפחיים מעל הקרקע, מתרומם בענן של טוהר זך, רגשות הקירבה לבורא עולם הביאו אותו לנצל את עת הרצון לשפוך שיח ולהתפלל במילים פשוטות על בתו המבוגרת הממתינה כבר כמה שנים לזיווגה ההגון.

היתה זו תפילה מלב נקי, תפילה בהתרגשות יתירה כפי שלא חווה מעולם, הוא חש איך שערי שמים פתוחים בפניו, איך העובדה שדן את ידידו לכף זכות פתחה בפניו את כל המנעולים, הוא מיהר לנצל את שעת הכושר לשפוך את לבו בדמעות שלישי.

ההמשך כמו לקוח מסיפור דמיוני אך הוא אמת לאמיתה והופיע במכתב בכתב ידו של ר' יצחק, שנשלח אל רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ופורסם בספר 'ברכי נפשי'.

וכך הוא כותב: באותו ערב הגיע הטלפון לו אנו מחכים מזה שנים, לא אלאה בפרטים אך בתוך שבוע ימים הפכה בתי לכלה מאושרת, זהו כוחו של לימוד לכף זכות הפותח שער לישועות נכספות רבות, הן ממתנות לנו, רק יש משהו שמעכב, איזו התנהגות לא רצויה שטעינו בה, איזו תפילה שלא התפללנו כראוי, איזו נפילה שחווינו, אך חז"ל מגלים במסכת שבת שכאשר דן האדם את זולתו לכף זכות, הוא מעורר בשמים שידונו אותו לכף זכות, וממילא כל המונעות אותו מאושרו מתפוגגות ונעלמות.

בעולם הזה אנו נידונים מידה כנגד מידה, כשם שאנו נוהגים בזולתנו כך נוהגים בנו מהשמים, כשיהודי דן יהודי אחר לכף זכות, גם בשמים דנים אותו באותה צורה, פותחים לו שערי רחמים, מתייחסים אליו באופן חיובי.

כשיהיו לנו הזדמנויות כאלה, כשניתקל במקרה לא מובן, במחזה לא ברור, בהתנהגות מוזרה של הזולת, הבה נאמץ את המצוה הזו אל ליבנו, הבה נדון לכף זכות נהפוך בזכותו של הזולת נהרהר על סיבות אפשריות שהובילו לכך, ונרוויח כי גם בשמים יפתחו את הפנקסים שלנו, וינהגו בנו באותה צורה ואז לא נופתע מהשפע שייפול עלינו משמים, הרי כל הסיבות המונעות אותו נעלמו ואינן, כי אנו דנים לכף זכות. (הרב קובלסקי)

לדון לכף זכות נובע מואהבת לרעהך כמוך

כתב החפץ חיים זצ"ל בספר שמירת הלשון (שער התבונה פ"ה) שקיום מצות "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ", וכן מידת שמירת הלשון, תלויים במידה רבה בקיום מצות עשה של "וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ", מי שאוהב את חבירו באמת, בודאי לא ידבר עליו לשון הרע, ויחפש בכל כוחו דרכים למצוא לו זכות.

בדרך כלל נטיית ליבם של בני האדם מטבעם לדון את האדם לכף חובה, כמו שמצינו בהלכות חנוכה (סימן תרע"א ס"א) שחצר שיש לה שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשתיהן גרות חנוכה, מפני החשד, שיאמרו בני העיר כמו שלא הדליק בצד הזה בודאי גם בצד השני הוא לא הדליק. (שבת כג:)

אולם אצל אנשים גדולים אין הדבר כך, כמו שכתב החזון איש באמונה ביטחון (פ"א י"א) תפנוקי הנפש מפנקים את בעליהם להיות משמש למען הטוב המלא, גם בשני הפכים בנושא אחד, ולהיות מאשים את עצמו על כל שעל, על חסרון השלימות בסגולת המידות, ולהיות מזכה את אחיו זכות גמורה ומוחלטת, אף אם כעבות העגלה חטאיו.

וכך כותב בעל יסוד ושורש עבודה (שער הגדול ז) למען אחי ורעי אדברה נא הפעם ואודיע נא אתכם, את שאהבה נפשי ותדעו נאמנה שאי אפשר שיבוא האדם לתכלית העבודה הזו השרשית והעיקרית של נתינת רוח ליוצרנו ובוראנו יתברך שמו ויתעלה, אם לא כשירגיל את עצמו לקיים בתמידות שתי מצוות עשה כלליות, שבתורה הקדושה.

האחת מעלה של "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ", ובאמת עליה אמר ר' עקיבא בספרא זה כלל גדול בתורה.

והשניה תלויה בה, והיא מעלה של "בְּצַדִּיק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתֶךָ" ושניהם נאמרו בפרשת קדושים, כי קדוש יאמר לו, וכשיתמיד בהם בוודאי יבוא למדריגה עליונה להיקרא קדוש.

ומצות עשה של "בְּצַדִּיק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתֶךָ", היינו לדון את האדם לכף זכות בכל ענין ובכל מעשה שיעשה חברו, אפילו שהזכות יהיה רחוק מן השכל, ציוה הבורא יתברך לקרב אל לבו דוקא לזכות והיא תלויה ומחוברת למעלה של "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ", כי דבר ברור הוא, שאם ידין את חבריו לכף חובה אפילו פעם אחת, שוב לא יוכל לקיים בו מעלה של "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ" על בוריה ושלימותה...

אם כן רואים שהחובה לדון לכף זכות, אינה אלא תוצאה של אהבת ישראל, אילו היינו מעריכים זה את זה כנדרש, לא היה הדבר קשה בעינינו, כאשר אדם שומע שמועה רעה על אביו או על אחיו אשר אינם נחשבים כרשעים, הוא יודע להכחיש את השמועה ולמצוא כל פרשנות סבירה אשר תעמיד את קרוביו באור חיובי.

גם אם לא תהיה זו פרשנות כל כך סבירה ומתקבלת על הדעת, הוא לא יבחל מלנקוט בה, ומדוע שלא ננקוט כך גם כלפי השכן שממול? וכי הוא יהודי כשר פחות מאחי?

המשיל על כך פעם המשגיח רבי דב יפה זצ"ל (מנהלה הרוחני של ישיבת כנסת חזקיהו בכפר חסידים. נלב"ע י"ט חשוון תשע"ח)

אדם שאיבד יהלום יקר שערכו לא יסולה, יחפש אותו במקום שלפי הגיונו הוא מונח שם, אם לא ימצא היהלום באותה מקום, הוא ילך וינבור גם במקומות אחרים אשר לא מסתבר כי היהלום שם, והיה אם לא נמצא היהלום באותן מקומות שסבירות מציאתו בהם נמוכה ורחוקה, הוא יחזור ויחפש שוב במקומות שמסתבר כי היהלום נמצא באחד מהם.

וכאן נשאלת השאלה, מה לו לחזור ולחפש באותם מקומות, והלא הוא כבר חיפש שם, ונוכח לראות כי היהלום אינו שם?

אך מסתבר כי כאשר מדובר ביהלום יקר, הוא לא מוכן לוותר בקלות, הוא מניח כי כנראה שלא בדק יפה, ולכן הוא חוזר ומחפש שוב מתוך תקווה כי הפעם ימצא היהלום האבוד.

כך צריכה להיות מלאכת הדיון לכף זכות, אם נבין כי מדובר באנשים טובים לא פחות מאשר אנו, נשכיל להבין, כי גם אם נדמה לנו שהתבוננו יפה כדי למצוא זכות, לא עשינו די, ועלינו לחפש שוב ושוב.

משמע כי ההמנעות מלימוד זכות, אינה בשל הרצון להיות הגיוני, אלא מתוך רוע לב. (לקח טוב)

סיפר הרב יגאל בראון, ידיד שלי התקבל לעבוד כמשגיח כשרות במתקן הראשי של השב"כ בתל אביב, בתחילה הוא לא הורשה להסתובב בצורה חופשית בבסיס בלא שאיש שב"כ ילווה אותו צמוד לכל מקום שהוא הולך, עד ליציאתו מהבסיס בסוף היום, עד שהוא יעבור את הבדיקות המקיפות המאשרות ונותנות לו אישור של אישיות נקייה ללא רבב של חשד ואיננה מסוכנת, וכל זאת מכיון שבבסיס זה יושבים להם בכירי השב"כ ומתכננים את תוכניותיהם, ובנוסף לשכת יו"ר השב"כ בעצמו נמצאת שם.

לאחר חודשיים כשביררו עליו בחוץ על עברו, והגיעו לשלב הראשוני שהוא אדם ישר ואמין, הוא נקרא לסדרת חקירות אישיות, אצל חוקר שב"כ ותיק כדי לחוקרו, האם הוא אדם שומר סוד, או שמא יכול הוא להתפתות ולמסור חס ושלום מידע לגורמים עוינים.

החוקר החל בחקירתו ותחקר אותו החל מגיל ילדותו, היכן נולד? מי הוריו? באיזה גן ילדים הוא שיחק? באיזה תלמוד תורה הוא למד? מי היו חבריו? עם מי התיידד? ועוד כהנה שאלות מסוג זה.

כשהגיעו לגיל ישיבה גדולה, סיפר לחוקר שלמד בישיבה בירושלים עם ראש ישיבה גדול מרביץ תורה ידוע, החוקר החל להתעניין מהי ישיבה? וידידי החל להסביר לחוקר את סדרי הישיבה במלואם, את שעות הלימוד המרתקות, התפילות בכוונה, סדר המוסר שנשמע בהשתפכות הנפש, חדר האוכל הפנימייה, ואיך עוברות שעות היום על בחורי הישיבה.

פתאום פנה החוקר אל ידידי ואמר לו: אני יכול לשאול אותך שאלה קצת אישית שאיננה קשורה בכלל לחקירה, אבל היא מאד מעניינת ומסקרנת אותי באופן אישי.

ידידי הסכים בשמחה, ואז פנה החוקר ושאל, מה יוצא לבחור שיושב כמה שנים בישיבה ולומד, הרי הסברת לי שיושבים ולומדים מבוקר ועד ערב, יום אחרי יום, חודש אחרי חודש, ושנה אחרי שנה, ואפילו תעודה לא מקבלים בסוף

שנות הלימודים, אז לשם מה לומדים בישיבה? מה התועלת מלימודים אלו? הרי זה סתם בזבוז לחינם של שנים כל כך פוריות, למה לזרוק שנים לריק?!!! (עפ"ל)

ידידי חשב לעצמו, איך אפשר להסביר לחילוני טועה מלידה, מהי העוצמה העצומה של ישיבה? הרי הוא לא מבין מהו ערכו הגדול של לימוד התורה, הוא אינו מבין שזהו קיום העולם, לפתע נזכר ידידי באחת משיחותיו של ראש הישיבה בה הוא למד, הוא נזכר שראש הישיבה רצה להמחיש להם מהו העומק של לימוד בישיבה, וסיפר להם סיפור מדהים ומרתק על מורו ורבו רבי אלעזר מנחם שך זצ"ל ראש ישיבת פוניבז'.

ידידי שנזכר פתאום בדברים, החליט לספר לחוקר את הסיפור המיוחד.

הוא פנה אל החוקר ושאלו, על הרב שך שמעת?

החוקר ענה ודאי ודאי, הרב שך היה ידוע בציבור החילוני כאחד ממנהיגי הציבור החרדי, במיוחד לאחר הנאום המרגש והבוכה על בני הקיבוצים שאינם יודעים שמע ישראל ומגדלים שפנים וחזירים...

בוא ואספר לך סיפור על הרב שך אמר לו ידידי, ובכך תתורץ שאלתך.

יום אחד הגיע הרב שך לבית כנסת על מנת להתפלל תפילת מנחה, הזמן עדיין לא הגיע, לכן הלך הרב שך לארון הספרים, לקח משם ספר התיישב באחד מהמקומות הפנויים והחל לעיין בספר וללמוד מתוכו.

הזמן עובר, אנשים נוספים נכנסים לבית הכנסת על מנת להתפלל, ובית הכנסת מתמלא במתפללים.

לפתע נכנס אדם לבית הכנסת ניגש ישירות למקום בו יושב הרב שך, והחל מרים את קולו בצעקות, מה אתה יושב במקום שלי? לא מצאת מקום אחר? רק את המקום שלי!!!

יש כאן הרבה מקומות פנויים, לך שב שם, ועוד כהנה וכהנה גערות וצעקות... כנראה יום קשה עבר על אותו יהודי...

מה אתה היית עושה במצב כזה פנה ידידי אל החוקר בשאלה? אני אמר החוקר הייתי צועק עליו בחזרה, וגוער בו שידבר בצורה יותר מכובדת כלפי...

בוא ותשמע מה עשה הרב שך.

ניגש ליהודי והחל מחבק אותו ומנשק אותו, ואומר לו אני ממש מצטער, לא ידעתי שזה המקום שלך, אם הייתי יודע שזה מקומך לא הייתי בכלל מלכתחילה מתיישב במקום זה, ושוב מחבק אותו ומבקש את סליחתו, ושימחל לו בלב שלם על טעותו.

ידידי סיים את הסיפור ופנה לחוקר ואמר, להתנהגות כזו מתחנכים אך ורק בישיבה, זוהי התוצאה של אותם שנות לימוד, בלי לקבל שום תעודה.

כי לחבק אדם שצועק עליך ולאהוב אותו, זוהי התעודה האמיתית של בן ישיבה...

הרה"ק בעל האהבת ישראל' מויזניץ זי"ע שאל מה טעם שורפים אנו את הנר ואת הנוצה בצוותא עם החמץ. הן היה ניתן לנערם היטב ולשומרם לשנה הבאה, או להשתמש בהם בהמשך השנה, וכי הנר והנוצה הם כחמץ הזקוק לביעור?

הוא שואל והוא משיב, אין זה אלא מסר לחיים, מה שחפש את החמץ, מה שחפר בחורים ובסדקים כדי למצוא את הרע, מה שהתאמץ כל כך כדי למצוא את הנקודות השליליות, אחת דינו להישרף. נכון עלינו לחפש ולבער את החמץ, אך מי שמחפש את הרע ומחזר אחר השלילי, אין לו מקום באוירה טהורה וזכה, יהודי מחפש את הטוב את החיובי, את הטוהר, ככה דנים לכף זכות.

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה. ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679